

RAZŠIRJENOST NAPREDOVALEGA RAKA V SLOVENIJI

Frančiška Škrlec

Uvod

Register raka za Slovenijo zbira, obdeluje, hrani in interpretira podatke o zbolevanju, prevalenci in preživetju bolnikov z rakom v Sloveniji.

Incidenca raka v Sloveniji narašča. Za leto 1997 smo registrirali 8178 novih primerov rakave bolezni in sicer 4142 pri moških, 4036 pa pri ženskah.

Preživetje bolnikov z rakom se postopoma večja, tako tudi prevalenca, to je število vseh živih bolnikov z rakom. 31.12.1997 je to število znašalo 42054, od tega 15670 moških in 26384 žensk.

Pri vsem tem pa ostaja glavni problem pozno odkrivanje rakave bolezni, in zato je tudi preživetje v primerjavi z razvitejšimi deželami v Evropi relativno nizko.

Gradivo in razlaga pojmov

Gradivo so objavljeni in neobjavljeni podatki Registra raka za Slovenijo.

Incidenca pomeni število vseh v enem koledarskem letu na novo ugotovljenih primerov raka v točno določeni populaciji. V incidenco ne štejemo novih primarnih rakov parnega organa iste lokacije, če je bila histološka vrsta obeh rakov, npr. leve in desne dojke enaka. Prav tako v incidenco ne štejemo novega pojava raka iste histološke vrste na istem organu.

Groba incidenčna stopnja je število novih primerov na 100.000 oseb opazovane populacije.

V Registru opredeljujemo stadij bolezni po vseh preiskavah s pomočjo lastnega šifranta. Posamezne primere bolezni razvrščamo v omejeno (lokalizirano) bolezen, regionarno in oddaljeno razširjeno (napredovalo) bolezen. Podobno razvrščajo razširitev bolezni tudi v drugih registrih. Šifrant posebej opredeljuje razširitev primarnega tumorja, prizadetost bezgavk in oddaljene metastaze. Svoj šifrant uporabljamo zato, ker so podatki o stadiju bolezni po klasifikaciji TNM na prijavnica pogosto pomanjkljivi.

Opredelevitev stadija solidnih tumorjev praviloma sledi klasifikaciji TNM, ki je mednarodno dogovorjena (T pomeni velikost primarnega tumorja, N prizadetost regionarnih bezgavk, M pa navzočnost oz. odsotnost oddaljenih metastaz). Pri tem upoštevamo vse preiskovalne metode, vključno operacijo, pri bolnikih, ki niso bili pred tem zdravljeni pa tudi obdukcijo. Pri solidnih tumorjih štejemo v oddaljen stadij (napredovalo bolezen) primere s prisotnostjo metastaz oziroma infiltracijo oddaljenih bezgavk, pri malignem limfomu pa stadij III in IV.

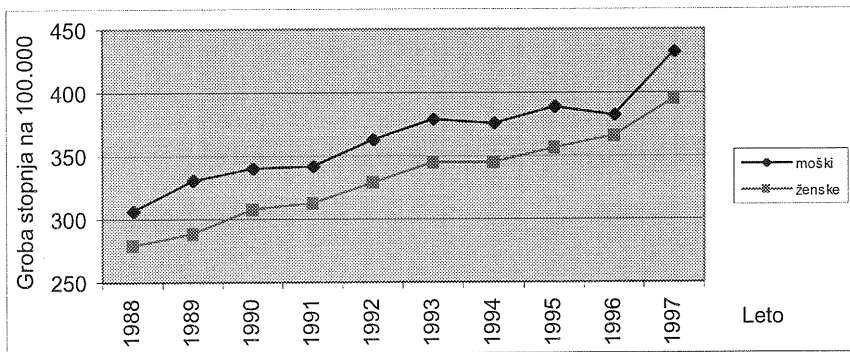

Frančiška Škrlec, univ. dipl. org., VMS, Onkološki inštitut Ljubljana

---

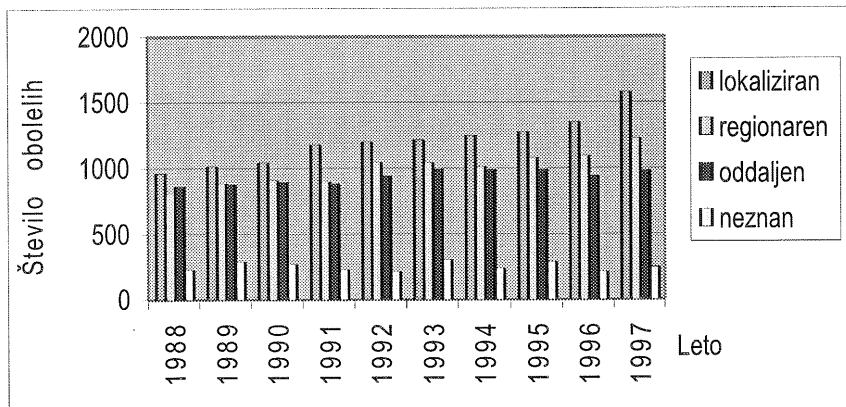
Izsledki

Slika 1 prikazuje grobo letno incidenčno stopnjo vseh rakavih bolezni po spolu za obdobje 10 let. Za leto 1997 je znašala pri moških 431,8, pri ženskah pa 395,4.

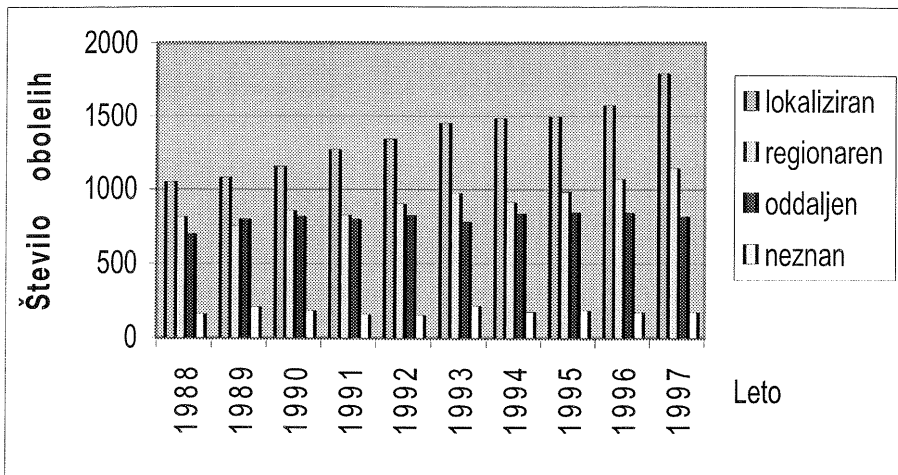

Slika 1: Groba letna incidenčna stopnja vseh rakavih bolezni po spolu

Sliki 2 in 3 prikazujeta število obolelih za rakom po stadijih bolezni in po spolu za posamezno leto. Leta 1997 je bila napredovala bolezen ugotovljena pri 985 moških (24%) in pri 819 ženskah (21%).

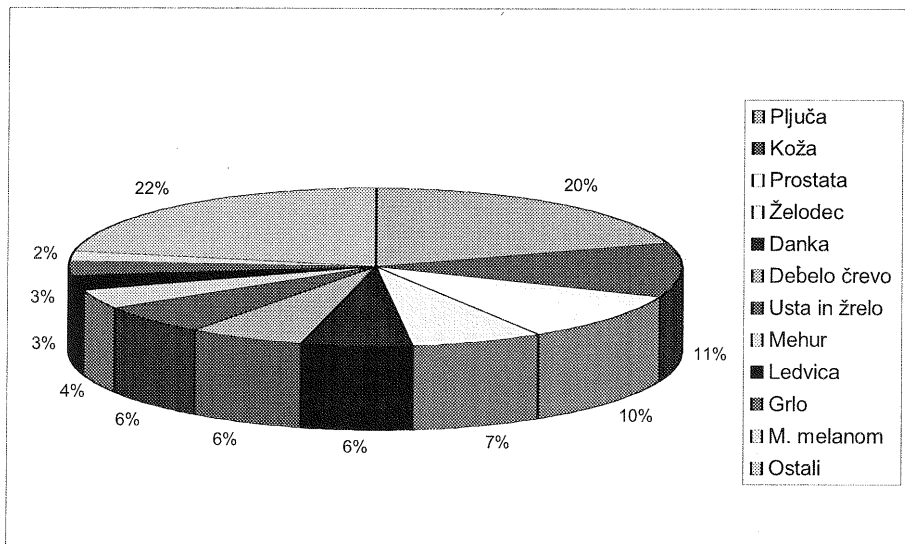

Slika 2: Število obolelih moških po stadiju bolezni

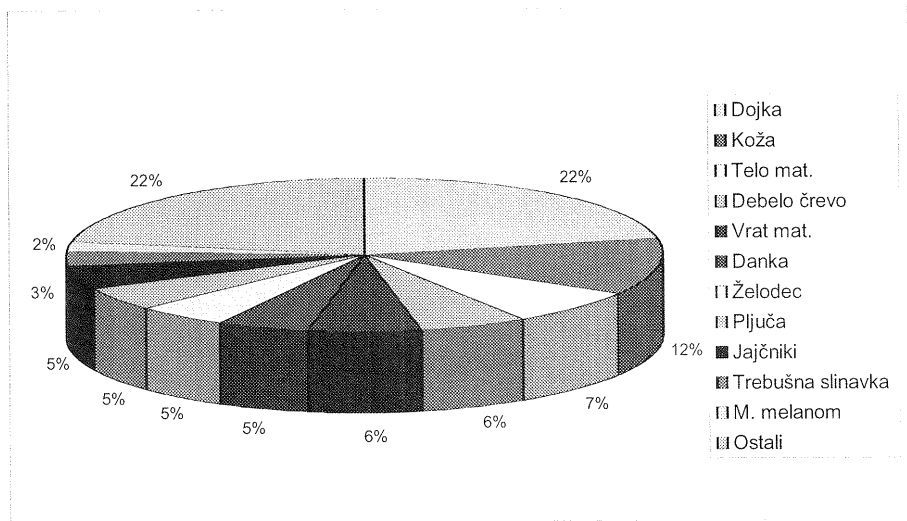
Slika 3: Število obolelih žensk po stadiju bolezni

Sliki 4 in 5 prikazujeta najpogostejše lokacije rakave bolezni po spolu za leto 1997.

Slika 4: Najpogostejše rakave bolezni pri moških (Slovenija, 1997)

V desetletnem obdobju (1988-1997) smo ob ugotovitvi bolezni opazili največji delež napredovelega raka pri moških pri raku trebušne slinavke, malignem limfomu, raku želodca, pljuč, žolčnika in jeter. Te lokacije so v letu 1997 predstavljale 33% vseh zbolelih moških za rakom. Za rakom trebušne slinavke je zbolelo 89 moških, pri 41 so bolezen ugotovili v napredovalem stadiju; za rakom jeter je zbolelo 64 moških, napredovali stadij je bil ugotovljen pri 30; za rakom želodca je zbolelo 281 moških, napredovali stadij je bil ugotovljen pri 100; za rakom pljuč je zbolelo 805 moških, napredovali stadij je bil ugotovljen pri 273.

Slika 5 Najpogostejše rakave bolezni pri ženskah (Slovenija, 1997)

Ravno tako smo v desetletnem obdobju (1988-1997) ob ugotovitvi bolezni opazili največji delež napredovelega raka pri ženskah pri raku jajčnikov, trebušne slinavke, malignem limfomu, raku pljuč, žolčnika in želodca. Te lokacije so v letu 1997 predstavljale 17% vseh zbolelih žensk za rakom. Največ napredovale bolezni pri ženskah je bilo odkrite pri raku jajčnikov (83 bolnic v napredovalem stadiju od 170 zbolelih); pri raku trebušne slinavke (42 bolnic v napredovalem stadiju od 96 zbolelih); pri raku jeter (19 bolnic v napredovalem stadiju od 37 zbolelih); pri raku pljuč (80 bolnic v napredovalem stadiju od 185 zbolelih); pri raku žolčnika (23 bolnic v napredovalem stadiju od 54 zbolelih).

Vsako leto pa opazimo tudi določen delež (3.9 – 4.5% vseh zbolelih za rakom) bolezni v razsoju, ne da bi bil znan primarni tumor. Za leto 1997 je ta delež pri moških znašal 3.4% (139 primerov) med vsemi zbolelimi moškimi za rakom, pri ženskah pa 4.6% (170 primerov) od vseh zbolelih žensk za rakom.

Zaključek

Pomembno je, da poleg tega, da vemo katere rakave bolezni so v populaciji najpogostejše, vemo tudi, pri katerih od teh je odkrivanje pozno. Medicinske sestre lahko tako sodelujemo pri ozaveščanju varovancev, da so pozorni na zgodnje znake bolezni, predvsem pa moramo poskrbeti, da se zavedajo, kaj vse vpliva na nastanek rakavih bolezni. Verjetno je premalo znano, da sta samo kajenje in neustrezna prehrana pri dveh tretjinah primerov rakave bolezni odgovorna za razvoj bolezni.

V Sloveniji je žal problem napredovalega raka v primerjavi z razvitejšimi deželami Evrope velik, in če ob tem upoštevamo še dejstvo, da tudi po ustreznem specifičnem zdravljenju lahko napreduje tudi prvotno omejena ali regionarno razširjena bolezen, se problem še poveča. Za zdravstveno nego postaja to po eni strani huda obremenitev, po drugi pa velik izziv, da bi se v vsakodnevni praksi uveljavilo načelo "Dodajmo življenje dnevom".

Viri

- (1) Incidenca raka v Sloveniji 1988, Poročilo RR št.30, Onkološki inštitut Ljubljana, 1992
- (2) Incidenca raka v Sloveniji 1989, Poročilo RR št.31, Onkološki inštitut Ljubljana, 1993
- (3) Incidenca raka v Sloveniji 1990, Poročilo RR št.32, Onkološki inštitut Ljubljana, 1993
- (4) Incidenca raka v Sloveniji 1991, Poročilo RR št.33, Onkološki inštitut Ljubljana, 1994
- (5) Incidenca raka v Sloveniji 1992, Poročilo RR št.34, Onkološki inštitut Ljubljana, 1995
- (6) Incidenca raka v Sloveniji 1993, Poročilo RR št.35, Onkološki inštitut Ljubljana, 1996
- (7) Incidenca raka v Sloveniji 1994, Poročilo RR št.36, Onkološki inštitut Ljubljana, 1997
- (8) Incidenca raka v Sloveniji 1995, Poročilo RR št.37, Onkološki inštitut Ljubljana, 1998
- (9) Incidenca raka v Sloveniji 1996, Poročilo RR št.38, Onkološki inštitut Ljubljana, 1998
- (10) Incidenca raka v Sloveniji 1997, Poročilo RR št.39, Onkološki inštitut Ljubljana, 2000